

Rašící sazeničky budoucího zemědělství: příklad z Belgie

Article by Frédérique Hupin

December 5, 2019

Zkušená agronomka shrnuje základy agroekologie a předkládá příklad belgického zemědělce Bernarda Mehaudena. Ten se sám od sebe rozhodl, že bude svou půdu využívat co možná nejšetrněji a s ohledem na příští generace.

Budoucí systém produkce potravin bude v daleko větší míře založen na spolupráci zemědělců se spotřebiteli. Vzájemné pochopení potřeb obou stran se stane podstatnou součástí rozvoje profese.

Pojďme se proto podívat na první krůčky, které v současnosti směřují k tomu, aby sedláci dosahovali co největších výnosů ze své půdy při šetrném využití přírodu respektujících procesů. Trend, jenž dnes označujeme za „agroekologii“, se může během příštích třiceti let stát hlavním zemědělským modelem Evropy.

Jestliže během příštích dekad proběhne významnější reforma našeho vztahu k životnímu prostředí a obstarávání obživy, bude se jistě týkat ve velké míře právě zemědělství. Dnešní hospodaření totiž do značné míry zůstává reliktem dvacátého století, a to přesto, že se objevují nové metody obdělávání půdy. Jak by tedy měla vypadat budoucnost?

Profesor Olaf Schmidt, přední výzkumník v oboru agroekologie působící na Dublinské univerzitě (a podobně jako Charles Darwin i odborník na červy), sní o „hospodářském systému, který umožní zemědělcům pracovat s dobrými výnosy, a přitom zachová venkovské komunity.“ Takový systém má podle profesora produkovat zdravé a výživné jídlo pro všechny a současně chránit půdu, vodní zdroje, biologickou rozmanitost, ovzduší a podobu krajiny.

„Roli vědců je nyní do hloubky analyzovat hospodářské metody. Inovace musí ale směřovat v první řadě přímo k zemědělcům,“ vysvětluje Schmidt. Právě to, co popisuje, jsou základní pravidla agroekologie, tedy aplikace ekologických poznatků v zemědělství.

Ta stojí na zásadách péče o půdu, recyklování organických materiálů, omezení produkce odpadu, využití přírodních procesů, podpory biodiverzity v krajině a konečně i finanční soběstačnosti hospodářů.

Vše začíná půdou

Příkladem dobré praxe nám může být Bernard Mehauden, belgický zemědělec ve středních letech, který začal inovovat zavedený model intenzivního zemědělství tím, že do něj stále více zahrnuje nové poznatky. Nepokládá se za agroekologa, ale v podstatě intuitivně se mu daří oprostít od běžných postupů směrem k ekologičtějším hospodaření.

s

Mehauden označuje svou práci za „eko-logickou“, přestože jeho produkty nemají oficiální certifikát organického zemědělství. Vyhýbá se totiž líbivým marketingovým strategiím a raději staví na tradičním a jednodušším distribučním modelu.

Mehauden se živí především pěstováním obilovin na poměrně rozsáhlém hospodářství. Hlinité pláne belgické

oblasti Hesbayemu poskytují jedny z nejlepších půdních podmínek v zemi. Mehauden tak působí jen kousek od největších center pěstování řepy a zeleniny v Evropě, a nedá se tedy říci, že by se mu v takovém prostředí agroekologické novoty nabízely samy od sebe.

Změna začala tím, že se jeho malebné polnosti staly obětí krustace půdy. To se děje, když se půdní složky s určitým chemickým složením slepí a vytvoří tvrdou vrstvu, jež zabraňuje sazenicím prorazit na světlo. Mehauden se zoufale snažil najít dlouhodobé řešení, jež by umožnilo půdě, aby zregenerovala.

Přestal pole orat a je toho názoru, že udělal dobře. „Před patnácti lety, když jsem pochopil, že půdu nejlépe ochrání, zůstane-li na ní organická hmota, jsem přešel na bezorebné obdělávání půdy. Dnes mě bolí srdce, jen vidím pluh,“ říká.

Přes zimu je Mehaudenova půda překrytá plodinami, které nejsou určené ke sklizni, ale čistě k regeneraci země. Užití krycích plodin je ostatně jedním z pilířů agroekologie. Tvoří je různé rostliny, mezi nimiž je zpravidla alespoň jeden druh luštěniny.

Pestré složení příkrovu znamená pestrý přínos pro půdu. Když se půda udržuje živá, tak si nejen zachová vlastní dynamiku, ale také snižuje závislost zemědělců na umělých hnojivech i pesticidech.

Vzhledem k tomu, že Mehauden hodpodaří bezorebně, je pro něj složitější krycí plodiny odstraňovat. Spoléhá se na mráz: vysazuje citlivé rostliny, které během zimy odumřou, a není proto třeba je s příchodem jara likvidovat chemicky.

To se samozřejmě nepodaří vždy. Poslední zimy byly teplejší než obvykle a druhy, které by běžně umrzly, přežívají. Hospodář tak musí přírodě pomáhat v prolomení příkrovu diskovou branou (tedy zařízením složeným z konstrukce připojované k traktoru a množství kovových disků na úrovni země, pozn. překl.).

Jakmile přijde zima, Mehauden čeká, až půda ztuhne. Když se tak stane, je možné na poli užívat techniku, aniž by se bořila do země, stlačovala ji a vyrývala koleje. Klíčové je tedy přizpůsobení se počasí a správné načasování práce tak, aby půda zůstala živá a mohl se v ní bez problému pohybovat vzduch i voda.

Když je to zapotřebí, Mehauden vyráží s diskovou branou i ve tři v noci, aby stihl největší mráz. Nástrojem poškodí stonky plodin, které tím ztratí odolnost vůči mrazu. Jeho hlavním cílem je vyhnout se užívání herbicidů, především glyfosátu (sloučenině tvořící zásadní přísadu rozšířeného herbicidu známého pod značkou RoundUp; vystavení člověka glyfosátu pravděpodobně zvyšuje riziko rakoviny mízních uzlin, jakkoli se to hlavní výrobce, nechvalně proslulá korporace Monsanto, snaží popřít, pozn. překl.). Když není na konci zimy zbytlí, uchýlí se pouze k malému množství, konkrétně litru herbicidu na hektar.

Méně je více

Od doby, kdy Mehauden začal pěstovat cukrovou řepu, se mu podařilo snížit i množství dusíku uměle dodávaného do půdy, a to o polovinu (dusík je klíčovou hnojící látkou, jež se významnou měrou podílí na růstu zelené hmoty v jarním období, pozn. překl.). Výnosy má přitom v podstatě stejné. Na tom mají zásluhu nejen kvalitnější odrůdy řepy s výhodným poměrem utvořeného cukru a užitého dusíku, ale především Mehaudenovo úsilí o udržení kvality půdy.

Ve výsledku se mu podařilo snížit míru užití všech fyto-sanitárních produktů (tedy přípravků užívaných k udržování zdravých rostlin, případně k řešení jejich nemocí, pozn. překl.) i pesticidů. „Používám co nejmenší množství chemie

prostě proto, že ji nemám rád,“ říká. Když už musí pesticidy nasadit, činí tak v pečlivě vybraný termín, kdy s minimální dávkou dosáhne co největšího výsledku.

„Nepotřebuji nic na slimáky, poněvadž je tu nemám. Stejně tak není nutné hubit polní myši, žije jich tu jen pár. Raději jsem postavil hřady pro dravé ptáky: je to zkrátka dvoumetrová tyč s laťkou nahoře. Jedno takové bidlo připadá na každý druhý hektar. Dravci na nich opravdu sedávají a vyhlízejí kořist,“ vysvětluje Mehauten.

Draví ptáci významně napomáhají udržovat populaci myši či hrabošů v přijatelných mezích. Kupříkladu rodina motáků zkonzumuje 700 až 900 hlodavců ročně. Zřízení míst, ze kterých mohou dravci sledovat pole, stojí hospodáře mnohem méně námahy a prostředků než odstraňování následků hlodavčích nájezdů.

Vždy tvůrčí Mehauten se pokouší nejen odstraňovat příčiny užívání chemie, ale také ji nahrazovat ekologickými produkty a postřiky. „Zkouším je na pšenici už asi deset let. Stále nejsem stoprocentně přesvědčený o účinnosti, ale možnost chránit plodiny přírodními látkami mě zajímá. Výsledkem je zatím to, že jsem mohl snížit množství fungicidu aplikovaného na pšenici o pětasedmdesát procent,“ říká hospodář.

Cenu dražších přírodních produktů částečně vyvažuje úspora tradičního fungicidu. „V první řadě mi ale nejde o ušetření peněz, nýbrž o užívání menšího množství postřiku a ochranu půdy,“ vysvětluje Mehauten.

Agroekologie znamená učit se nové věci

Minulé léto, krátce po sklizni hrášku, osázel Mehauten pole příkrovem kombinujícím svazenu, hořčici, slunečnici, jetel egyptský, bob a mastňák. Na podzim tyto plodiny vůbec poprvé nechal být a když byl čas set pšenici, nasej ji přímo do příkrovu. K tomu použil přímý secí stroj od asociace Regenacterre, jež se snaží prosazovat neintenzivní zemědělství založené na regeneraci půdy.

„Sousedí se na mě dívali, jako kdybych se zbláznil, ale je to skvělá zkušenost a rozhodně to chci udělat zase,“ hodnotí Mehauten. „Přímé setí je něco, o čem jsem snil už nějakou dobu, ale neměl jsem na to techniku. Má-li se postup osvědčit, je třeba mít před setbou příkrovu velmi čistou půdu. Příkrov současně musí být dostatečně hustý, aby zabránil hlavní plodině vyrůst ještě před zimou,“ vysvětluje dále.

Složitost procesu ovšem znamená, že se experimenty mohou zkomplikovat. „Rostliny chráněné příkrovem narušeným setbou se proberou na jaře. Tady se mi ovšem přihodilo, že jakmile jsem zasel pšenici, vyrazila hořčice, a musel jsem použít dva litry RoundUpu na hektar, abych jí zabránil vyrůst a vykvést. Mnohem raději bych místo toho užil mechanizaci, ale bohužel ji nemám,“ shrnuje Mehauten.

Možnosti kreativního využití pozemků možná paradoxně rozšiřuje i evropská legislativa, konkrétně opatření zakazující používání hnojiv a pesticidů v bezprostřední blízkosti vodních toků. To, co původně vyhlíželo jako restrikce, Mehauten spolu s dalšími úspěšně využívá v rámci iniciativy Bande de Parcelle Aménagée.

Jedná se o ekologický program nabízející 1500 euro za každý hektar přiléhající k říčkám a potokům, jež zemědělci ponechají zarostlý luční flórou. Tato prostá nečinnost výrazně podporuje biodiverzitu, přirozený ráz krajiny i ochranu půdy před erozí.

Mehauten má na svých pozemcích přírodní pás dvanáct metrů široký a 385 metrů dlouhý. Daří se v něm koroptvím, strnadům lučním i dalším druhům, které využívají vysoké trávy a náhodně rostoucích plodin, jejichž semena sem zavál vítr. Pruh navíc ptactvu poskytuje potravu: v létě hmyz a v zimě zrní.

„Přechod směrem k ekologičtějšímu zemědělství musí probíhat pomalu, ale jistě. V budoucnosti bych rád, aby má půda byla ještě živější a zdravější. Má-li se to podařit, potřebuji se nadále zbavovat fyto-sanitárních přípravků, naopak zvyšovat množství užívané organické hmoty a vyhýbat se většímu narušování půdy,“ vysvětluje hospodář.

Nyní vidí potenciál v mezisetbě (tedy umístování jedné plodiny do plochy zabrané převážně jinou, například mezi jednotlivé polní řádky, pozn. překl.). „Hodilo by se mi, kdyby se na mezisetbu zaměřily i odborné výzkumy. Konkrétně by mě zajímalo, jak se při ní chová cukrová řepa, čekanka, kukuřice a obiloviny,“ říká.

Když se na závěr ptám Mehaudena na to, co je jeho největší hospodářský úspěch, má jasno. „Zlepšuji biologickou kvalitu své půdy, a to je důležité i pro budoucí generace. Jsem hrdý na to, že zemi jednou předám dál plodnou a zdravou,“ odpovídá.

Frédérique Hupin is a trained agronomist with over 15 years of hands-on experience of sustainable farming practices. She is an independent agricultural consultant and journalist and writes for the Belgian daily *L'Avenir* and for the French magazine *Techniques Culturelles Simplifiées*.

Published December 5, 2019

Article in Czech

Translation available in English, French

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/rasici-sazenicky-budouciho-zemedelstvi-priklad-z-belgie/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space. Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.